

GÖÇMEN TÜRKLERE YÖNELİK UZAKTAN ÖĞRETİM UYGULAMASI (F.Almanya'daki Türklerin Eğitim Sorunları ve Anadolu Üniversitesi'nin Batı Avrupa Programları)

Yrd.Doç.Dr.Ahmet Atilla DOĞAN
Açıköğretim Fakültesi
aadogan@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

Batı Avrupa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yurtdışı göçünde önemli bir merkezdir. İkili anlaşmalardan çok daha önce, ikinci Dünya Savaşı sonunda ticari gemiler ile Hamburg'a gelen Türk denizcilerinin çeşitli nedenler ile bu şehirde kalarak resmi olmayan bir işçi göçü başlattıkları söylenir.

Türk işgücü göçü zaman içinde Türkiye Cumhuriyeti ve F. Almanya Cumhuriyeti'nin anlaşması ile kitlesel hale dönüşmüştür. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre Batı Avrupa ülkelerindeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının sayısı üç milyonun biraz üzerindedir. Bu sayının içinde Almanya'daki göçmenlerimizin sayısı ise iki milyonun biraz üzerindedir. Bu verilere göre Almanya dışındaki 14 ülkede yerleşik göçmen sayımız yaklaşık bir milyon iken, Almanya'da bunun iki katı göçmenimiz yaşamaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin yurtdışı göçü bir anlamda Almanya göçüdür ve göçmen Türkler denildiğinde Almanya'daki Türkler akla gelmektedir. (Bkz. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Web Sitesi)

Başlangıcından bu yana Türklerin yurtdışına göçü ve bu göçün getirdiği sorunlar dönemler içinde değerlendirilmiş ve çözümler aranmıştır. Özellikle ailelerin birleşmesi ve Avrupa doğumlu çocukların artmasıyla Türk çocuklarının her düzeydeki eğitim ve öğretimi özel bir durum arz etmiştir. Resmi rakamlara göre sayıları iki milyonun biraz üzerinde görünen Almanya göçmenlerimizin sayısı Alman vatandaşlığına geçenlerin, Alman nüfusu içinde gösterilmeleri nedeniyle giderek düşmektedir. Ancak kağıt üzerindeki bu düşüşe karşı doğum ve Türkiye'den evlilik yoluyla Almanya'da sayıları giderek artan Türklerin, resmi kayıtlardaki azalmaları, onların sorunlarının ve Türkiye ile bağlarının azaldığı anlamına gelmemektedir. Bu bağlamda Almanya; göçmen Türklerin eğitim sorunları kapsamında da önde gelen bir ülke durumundadır.

ALMANYA'DAKİ GÖÇMEN TÜRKLERİN SAYISAL DAĞILIMI

Türk göçmenlerin yaş gruplarına göre dağılımını incelediğimizde 0-29 yaş arası grubun toplam Türk nüfusunun yaklaşık % 60'ını oluşturduğunu görüyoruz. İstatistiklerin ayrıntılarına baktığımızda, erkek sayımızın,(1.147.178) kadın sayımızdan (960.248) yaklaşık 200 bin fazla olduğu ve nüfus yoğunluğunda 15-29 yaş arası grubun ilk sırayı aldığı dikkati çekmektedir.

Anaokulu (Kindergarten) çağındaki çocuk nüfusumuzu dışarda bırakmak kaydıyla yapılan hesapta 25 yaşına kadar olan ilk, orta ve yükseköğrenim çağındaki nüfusumuzdan genel nüfusa oranı yaklaşık % 40'a ulaşmış durumdadır. (T.C.Berlin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, 2000)

ALMANYA'DA OKUL SİSTEMİ

Almanya'da eyalet sistemine dayalı bir yönetim biçiminin gereği olarak eğitim-öğretim işleri doğrudan eyaletlerin yetki ve sorumluluklarına bırakılmıştır. Bu nedenle eyaletlerin eğitim sistemleri arasında bazı farklılıklar vardır. Ancak genel ilkeler ve amaçlarla zorunlu eğitim, okul kademeleri, yönlendirme sınıfları, mesleki eğitim gibi temel konularda eyaletler arasında büyük ölçüde işbirlikliklik sağlanmıştır. Bu konuda eşgüdümü Eğitim Bakanları Konseyi gerçekleştirir.

Almanya'da zorunlu eğitim süresi 10 yıldır. Alman okul sistemine Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti örneğinde baktığımızda, ilkokul (Grundschule) eğitiminin dört yıl sürdüğünü görmekteyiz. İlkokulda başarı düzeyi ne olursa olsun, bütün öğrenciler aynı sınıfa devam ederler. Dördüncü sınıfın sonunda çocuğun bütün hayatını etkileyecek bir okul seçimi yapılır. Ancak 10 yaşında bir çocuğun belli bir okul seçmeye zorlanması eğitimcilerin tepkisine yol açmıştır. Bu nedenle "Orientierungstufe" (yönlendirme sınıfları) diye adlandırılan bir geçiş basamağı ortaya çıkmıştır. Bununla dördüncü sınıfın sonunda verilebilecek kararın altıncı sınıfın sonuna kadar düzeltilebilmesi söz konusudur. (Sağlam, 1994)

Böylece öğrenim düzeyi düşük öğrencilere iki yıl daha şans tanınmaktadır. Zorunlu eğitimin dört yıllık bölümünü oluşturan ilkokulu bitiren öğrencinin önünde dört okuldan birini seçme imkanı bulunmaktadır. Bunlar Hauptschule, Realschule, Gesamtschule ve Gymnasium'dur. Zorunlu eğitim süresi bu okul türlerinde altı yıl okuyarak doldurulabilir. (Stadt Köln, 2000)

İlkokulun dördüncü sınıfından başarı düzeyi en yüksek olan öğrenciler Gymnasium'a gider burada öğretim beşinci sınıfta başlar ve onüçüncü sınıfın sonuna kadar sürer. Gymnasium'u bitiren öğrenciler, "Abitur" alırlar ve not ortalamalarına göre istedikleri üniversiteye veya meslek yüksekokuluna girebilirler. Ancak onüçüncü sınıf lise bitirme dönemidir. Liseyi bitiren öğrencinin not ortalaması üniversiteye girme için çok büyük rol oynar. Örneğin Gymnasium'u 1 veya 2 not ortalaması ile bitiren bir öğrenci doğrudan üniversitelerin her bölümüne girebileceği halde, not ortalaması 3 olan bir öğrenci istediği bölüme giremeyebilir ve beklemek zorunda kalabilir. (NRW Rehberi, 2000)

Meslek Okulları: Almanya'da meslek eğitimi için bir işyeri bulamayan öğrenciler 18 yaşını doldurana kadar meslek okullarına giderler. Meslek eğitim yeri bulanlar ise çıraklık eğitimi süresince haftanın belirli günlerinde meslek okullarında kendi branşı çerçevesinde eğitim görür. Tanımlanan tüm okul türleri, öğrencilerin başarı durumuna göre birbirlerine yatay geçiş olanağı tanır. Bu olanak akşam liselerine, meslek kolejlerine gitmek suretiyle de sağlanabilir. Bu tür okullara girme koşulları, meslek eğitimi yapmış ve 18 yaşını doldurmuş olmaktadır. (Özsınmaz, 2000)

ALMAN OKUL SİSTEMİ İÇİNDEKİ SORUNLAR

1998/1999 yılı verilerine göre Almanya'da 12 milyon 709 bini Alman, 1 Milyon 178 bini yabancı olmak üzere yaklaşık 13 Milyon 887 bin öğrenci öğrenim görmektedir. Aynı verilere göre Almanya'da eğitim gören 1.178.848 yabancı öğrencinin yarısına yakını (500.764) Türk çocukları oluşturmaktadır. Çeşitli araştırmalar bu öğrencilerin çoğunun gelecekte kendi ülkelerine geri dönmeyecekleri ve Alman toplumu tarafından asimilasyona zorlanacakları doğrultusunda bulgular ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Türk öğrencilerin çeşitli okul tiplerine göre dağılımını incelediğimizde, çoğunluğun geleceğin işçilerini yetiştiren okullara yönlendiği görülmektedir. (Daten Report, 1999)

Almanya'da çeşitli okullarda okuyan Türk - Alman ve diğer yabancı öğrencileri toplam öğrenci sayısına göre karşılaştırdığımızda ise; Türklerin, diğerlerine göre, başarı düzeyleri düşük öğrencilerin devam ettikleri okullarda yoğunlaştıklarını, bu durumdan daha da kötüsü, Türk öğrencilerin Hauptschule'de dahi başarılı olamadıklarını görüyoruz.

Öğrencilerimizin başarısız olmalarının nedenleri, Berlin Türk Veliler Birliği Başkanı tarafından; Alman eğitim sisteminin tek kültürlü yapıya sahip olması, Türk çocuklarının yeterli almanca bilmemesi, velilerin ilgisizliği ve Türkiye'nin Almanya'nın gerçeklerine uygun program geliştirememeleri biçiminde özetlemektedir. (Aydın, 2000)

Almanya Türk Öğretmen Dernekleri Federasyonu Başkanı ise, "Alman Okullarındaki Türk Çocukları" başlıklı yazısında;

"Almanya'da yaklaşık 2 milyon 200 bin Türk yaşıyor. Bunlardan aşağı, yukarı yarım milyonu, bir şekilde Almanya'daki bir eğitim kurumuna devam ediyor. Sayısal olarak düşünüldüğü zaman çok büyük bir potansiyel olduğu ortada. Yalnız bu öğrencilerin başarı durumları ve gittikleri okullar incelendiği zaman durum maalesef hiç iç açıcı değil. Gymnasium ve Realschule olarak adlandırılan okullara giden Türk öğrencilerin sayısı az. Hauptschule ve Sonderschule'ye giden çocukların sayıları Alman arkadaşlarına göre daha fazla. Okullardaki başarısızlık oranı da Alman arkadaşlarına göre çok daha yüksek. Çoğu diploma almadan, bir meslek sahibi olmadan iş piyasasına atılmak zorunda kalıyor. Eğitimsiz, mesleksiz olarak katıldıkları bu piyasada hayal kırıklıkları ve bir yığın olumsuzluklarla karşılaşp, yaşamları süresince dışlanmışlık duygusu içinde mutsuz oluyorlar." demektedir. (Atay, 2000)

Tüm bu bilgi ve veriler biraraya getirildiğinde ortaya çıkan tablo şudur. Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerin çoğu diğer yabancılara ve Almanlara göre en düşük eğitim derecesi veren okullara gidebilmekte, bu okul türlerinde dahi bir çoğu diploma alamamakta, bitirebilenler ise bu eğitimin amaçladığı mesleki yetiştirme sisteminde yerlerini bulamamaktadır.

Öğrencilerimizin başarısızlığı, sistemin dışında özel nedenlere de dayanmaktadır. Aileler, çocuklarının daha başarılı olmasını isterken, bunu gerektiren şartların hazırlanmasını çoğunlukla gözardı etmektedir.

Aile içi ilişkiler, bağımsız çalışma odası, sağlıklı beslenme ve spor, çevre ilişkileri ve kültürel beslenme gibi kriterlere önem veren ailelerde yetişen çocukların, seçici Alman eğitim sisteminde dahi başarılı olduğu görülmektedir. Ancak ne yazık ki, Almanya'daki ailelerimizin büyük bir çoğunluğunun bugüne değin çocuğun başarısını sağlayan alt yapıya gereken önemi vermediği görülmektedir.

Almanya’da temel eğitim, meslek eğitimi, lise eğitimi ve yükseköğretim seviyelerinde olan gençlerimizin yıllardır çözülemeyen sorunları, her yıl yeniden tazelenmektedir. Göçmenlerimizin eğitim konusundaki bazı talepleri neden çözümsüzdür? Özellikle Almanya’da yaşamakta iken, kendisini iki kültürde yetiştirmek isteyen gençlerimizin bu isteği nasıl çözümlenecektir? Türk dilini en iyi düzeyde bilme isteğine nasıl cevap verilecektir?

Yılların birikimi bu sorunlar bugün için çözülemediği gibi, mevcut sistemle yakın bir gelecekte dahi çözümsüz görünmektedir. Bunun bir nedeni iki ülke arasında kalan bir toplum olmanın getirdiği sıkıntıların yanısıra, sorunların çözümü yönünde kullanılan geleneksel yöntemlerden de kaynaklanmaktadır.

Geleneksel yöntemi zaman içinde verimsiz kılan üç önemli değişiklik olmuştur. Bunlardan birincisi insanlar için aynı mekanda bir araya gelmenin maliyetindeki büyük artış, ikincisi ise öğrenci olmak yani biraraya gelmek isteyenlerin sayısındaki artıştır. Bu iki değişiklik, artan sayıdaki isteklilerin öğretimden yararlanamaz, kamu kurumlarını da bu hizmeti gereğince sunamaz hale getirmiştir.

Bu arada gelişen üçüncü büyük değişiklik ise öncekilerin yarattığı soruna çözüm teşkil etmiştir: Bu değişiklik, kitle iletişim araçlarındaki büyük teknolojik gelişmedir. Bu teknolojik gelişme, vazgeçilmez koşullarda yüz yüze gelmek de dahil olarak, iletişim araçlarının en uygun karışımla kullanılması yoluyla çağımızın eğitim sorununa uzaktan öğretim çözümünü kazandırmıştır. Eğitim ve öğretim hizmetleri bu sayede geniş kitlelerin yararına açılmıştır.

Bugün Türkiye’de ve Almanya’da çözemediğimiz eğitim sorunlarına çözüm için geleneksel eğitimin yanına, çağdaş yöntemleri de ekleyerek çözüme gayreti gösterilmektedir. İçinde yaşadığımız çağın sınırsız ve sınıfsız bir eğitim ortamı yaratılması için sunduğu olanakları dikkate alan Anadolu Üniversitesi, Batı Avrupa eğitim hizmetlerini de uzaktan öğretim teknolojisini kullanarak gerçekleştirmektedir. Genel kabul görmüş uygulama başarısı dikkate alındığında Anadolu Üniversitesi bu gayreti 1982’den beri Türkiye’de, 1987’den beri de Batı Avrupa ülkelerinde kitlesel bir talebe cevap vermek üzere yürütmektedir. (Doğan, 1999)

SINIR TANIMAYAN ÜNİVERSİTE

Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Avusturalya, Japonya gibi pek çok gelişmiş ülkede uzaktan öğretim modelleri uygulanmakta ve binlerce kişiye öğrenim olanağı sağlanmaktadır. Bugün Anadolu Üniversitesi tarafından uygulanan sistem batılı modeller ile eşdeğerde sürdürülmektedir. Anadolu Üniversitesi modelinde; ders kitaplarının yanı sıra radyo, video, televizyon, bilgisayar, internet ve gibi teknolojinin sağladığı olanakların bir arada kullanımı mümkün olabilmektedir. Ayrıca yüz yüze eğitim, deneme sınavları, internette tartışma grupları ve online danışmanlık hizmetleri uygulanmaktadır.

Anadolu Üniversitesi Almanya’nın Köln kentinde, kurduğu büro aracılığı ile Avrupa’da yükseköğretim ve ortaöğretim hizmeti vermektedir. Üniversitenin Batı Avrupa Programlarında işletme, iktisat, kamu yönetimi, dış ticaret, turizm ve otelcilik, halkla ilişkiler ve bilgi yönetimi alanlarında lisans ve önlisans programları bulunmakta, ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde Açıköğretim Lisesi Yurtdışı Programı ve Açık İlköğretim Okulu Batı Avrupa Programı yürütülmektedir.

1987-2002 yılları arasında yükseköğretim programlarından iki binin üzerinde mezun veren, Anadolu Üniversitesi’nin Batı Avrupa programlarında halen yaklaşık üçbin öğrencisi bulunmaktadır.(Anadolu Üniversitesi Baum ve Bap Koor. Kayıtları)

Anadolu Üniversitesi’nin Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Lüksemburg, Fransa, İsviçre, İtalya ve Hollanda’da öğrencileri bulunmaktadır. Almanya’da Köln, Berlin, Frankfurt, Stuttgart, Münih ve Hamburg’da; Almanya dışında Viyana, Brüksel, Paris, Bern ve Den-Haag’da ve askerlik yapanlar için Burdur’da sınav merkezleri bulunmaktadır.

Öğrenci dağılımı yoğun merkezlerde ise beş ay süre ile hafta sonlarında yüz yüze eğitim hizmetleri yürütülmektedir. Ayrıca cezaevleri ile yapılan işbirliği ile Türk mahkumlara da eğitim hizmeti verilmektedir.

Anadolu Üniversitesi tüm bu hizmeti uzaktan öğretim teknolojisini kullanarak; İşletme, İktisat ve Açıköğretim Fakültesi üzerinden yürütmektedir. Bilişim ve iletişim dönemini yaşadığımız zaman diliminde eğitimin değişen fiziki koşullarını kullanarak ülkesinden binlerce kilometre uzakta olan Türklere ana dillerinde sınıfsız ve sınırsız bir eğitim ortamı yaratmaktadır.

BATI AVRUPA PROGRAMLARINDA UYGULANAN AÇIK YÜKSEKÖĞRETİM SÜRECİ

Batı Avrupa Programlarında uzaktan öğretim tekniğine göre yazılmış ders kitapları, kitaplarda yer alan konuların içeriğini destekleyen video programları, CD-Romlar, internet destekli danışmanlık ile yüzyüze eğitim olanağı sağlayan akademik danışmanlıklar bir paket olarak öğrencinin hizmetine sunulmaktadır. Programların içerikleri Türkiye’den farklı olmamakla birlikte, bu programlar, üniversitenin Türkiye’deki Açıköğretim Fakültesi öğrencilerine sağlanan kimi olanaklara ek bir takım eğitim materyalleriyle desteklenmekte, yurtdışının gerektirdiği bazı uygulama farklılıkları içermektedir. Ancak bununla beraber, Batı Avrupa Yükseköğretim Programları, Türkiye’deki yasa ve sistemden bağımsız bir uygulama değildir. (Hakan, 1996)

DERS KİTAPLARI

Örgün eğitimde olduğu gibi, uzaktan eğitimde de öğrencinin bilgisini sistematik olarak geliştiren ders kitapları kullanılmaktadır. Bu kitaplar, örgün eğitimde kullanılan kitaplardan farklı bir içerik ve görsel düzenleme ile hazırlanmaktadır. Kitapların hazırlanması dört aşamalı bir süreçten geçmektedir.

Bu süreç içinde ilk olarak, söz konusu programda yer alacak ders için içerik belirlenmesi çalışmaları yapılır; alan uzmanlarınca bu içeriğe göre oluşturulan üniteler yazılır; kitabın editörü, uzmanların yazdığı ünitelerin metinlerinin görsel düzenlemesi ve kullanılan dildeki anlatım birliği üzerinde çalışır ve son olarak da kitabı baskıya verir.

Öğrenciler bu kitaplar aracılığı ile alanla ilgili bilgilere ulaşmakta, ünite sonlarındaki örnek test soruları ile kendilerini ölçmekte ve önerilen kitaplara ulaştıkları takdirde senteze ulaşabilecek bilgiler edinmektedir.

TELEVİZYON PROGRAMLARI

Uzaktan öğretim sisteminde yer alan bir diğer unsur da ders kitaplarını içerik olarak destekleyen televizyon programlarıdır. Görsel-işitsel nitelikteki bu eğitim programları da dört aşamalı bir süreçten geçmektedir.

Bu süreç içinde kitabın yazarı veya yazarları, editörü, televizyon programının yapımcısı birlikte kitapta yer alan hangi ünitelerin program çekimi için gerekli olduğuna karar verirler.

Daha sonra, seçilen ünitelerin televizyona uyarlanması için uzmanlar tarafından senaryo çalışması yapılır; televizyon programının çekilebilmesi için gerekli teknik ekip oluşturulur ve hazırlanan senaryoya göre çekimler gerçekleştirilir. Son olarak kurgu ünitesinde çalışılır ve televizyonda yayımlanabilecek bir eğitim programı ortaya çıkarılır.

Türkiye’de, TRT tarafından yayımlanan bu eğitim programları, Batı Avrupa’daki öğrencilere video kasetlere kayıt edilmiş olarak gönderilmektedir. Bu yöntemle öğrenciler, kendilerine uygun zaman dilimlerinde bu programları izlemekte, saklayabilmekte ve önemli bölümleri tekrar izleyerek, takip kolaylığı sağlayabilmektedir.

AKADEMİK DANIŞMANLIK HİZMETLERİ VE STAJ UYGULAMALARI

Türkiye’de akşamları veya hafta sonlarında orta ve yükseköğretim kurumlarının binalarının kullanılmasıyla gerçekleştirilen bu hizmetin amacı, öğrencilere yardımcı olmaktır. Bu yardım onların öğrenme becerilerini içinde buldukları bireysel koşullara uygun olarak etkili bir şekilde geliştirmeye ve böylece ders içeriğini etkili bir şekilde öğrenmelerine yöneliktir.

Avrupa’nın değişik ülkelerinde yaşayan öğrencilere yönelik olarak da 1987 yılından bu yana Almanya, Belçika, Hollanda ve İsviçre’de dersler açılmış ve iki ayrı dönem halinde akademik danışmanlık ve yüz yüze eğitim hizmetleri verilmektedir. Almanya’da altı şehirde, Hollanda’da Den-Haag, Belçika’da Brüksel ve İsviçre’de Bern kentlerinde çoğu üniversite binalarında yapılan bu dersler her öğretim yılı tekrar edilmektedir.

Uygulamaya yönelik bazı programlarda ise akademik danışmanlık hizmetlerinden başka staj uygulaması zorunluluğu bulunmaktadır. Örneğin Turizm ve Otelcilik Önlisans Programında, öğrenciler diplomalarını almadan önce öğrenimleri sırasında Anadolu Üniversitesi’nin denetimi altında staj uygulamasına katılmaktadır.

İNTERNET DESTEKLİ DANIŞMANLIK

İnternet destekli danışmanlık son yıllarda en fazla üzerinde çalışılan konular arasında yer almaktadır. Bunun sonucu olarak günlük yaşamda bilgisayarın eğitimde kullanılması ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı etkileri üzerinde değişik tezler tartışılmaktadır.

Batı Avrupa Programları çerçevesinde, internet aracılığı ile bilgilendirme, danışmanlık ve ölçme hizmetleri 1999-2000 öğretim yılında başlatılmıştır.

İnternet aracılığı ile bilgi edinmek isteyen Batı Avrupa Programı öğrencileri, kitap editörü ve ünite yazarı olan öğretim üyelerinin elektronik posta adresine doğrudan ulaşmakta ve sorularının cevaplarını yazılı olarak alabilmektedir. Ancak en yoğun kullanılan hizmet, deneme sınavları olmaktadır. Öğrenciler bu yolla sınavlar öncesinde kendilerini ölçmekte ve sınav sırasında karşılaşılabilecekleri soru örneklerini tanımaktadırlar. Bunun dışında, Anadolu Üniversitesi'nin Türkiye sayfası ile Avrupa Bürosu sayfası aracılığı ile ihtiyaçları olan bilgilere ulaşabilmektedir. (<http://www.anadolu-uni.de>)

ÖĞRETİM VE SINAV HİZMETLERİ

Programlara kayıtlı öğrencilerin öğrenimleri, ders kitapları ve video kasetlerinin kendilerine ulaştırılmasıyla birlikte başlar. Öğrenciler yıl içinde akademik danışmanlık hizmetlerinden de yararlanarak ara, yılsonu veya bütünleme sınavlarına katılarak öğrenimlerini sürdürürler.

Öğrenci sınav hizmetleri Türkiye'de ülke genelinde yürütülmektedir. Avrupadaki öğrencilerimiz için sınavlar Köln, Hamburg, Frankfurt, Münih, Stuttgart, Berlin, Den Haag, Brüksel, Paris, Viyana, Bern şehirlerinde yapılmaktadır. Ayrıca geçerli mazeretleri nedeniyle Türkiye'de bulunanlara da Burdur ve Eskişehir'deki sınavlara katılma olanağı verilmektedir.

Öğrencilerin başarı düzeyleri yılda üç defa yapılan çoktan seçmeli test yöntemiyle belirlenmektedir. Her öğretim yılı başında öğrencilere kayıt yenilemeleri için yazılı olarak duyuru yapılır. İki yıl üst üste kayıt yenilemeyen öğrencilerin kayıtları silinmektedir.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI İLE ORTAKLAŞA YÜRÜTÜLEN PROGRAMLAR

Alman eğitim sistemi içindeki Türk öğrencilerin başarı durumu ve yükseköğretime geçiş yapan okul türlerine seçilmelerindeki yetersiz sayısal dağılım, bu ülkedeki çocuk ve gençlerimize alternatif yollar sunma gerekliliğini yaratmıştır. Bu amaçla yola çıkan Anadolu Üniversitesi tarafından 1987 yılında "Uzaktan Öğretim Teknolojisi ile Yurtdışındaki Türklere Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sunulmasına İlişkin Faaliyet ve Proje Raporu" hazırlanmıştır. (Özgül, 1987)

Bu raporun altıncı sayfasında yer alan "Yurtdışında Lise Bitirme Sınavları ve Ekstern Lise Bitirme Kursları" bölümünde özetle şu ifadeler yer almaktadır.

"Bilindiği gibi, F.Almanya'da öğrenim gören Türklerin büyük bir bölümü, zorunlu öğrenim çağında, başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin devam ettiği ve daha ziyade çıraklık eğitimi ile sonuçlanan "Hauptschule" kanalına girmekte ve bu okulu bitirmektedirler. Öte yandan bu mezuniyet, elde edilen başarı derecesine göre Türk Eğitim Sistemine nazaran lisenin dokuzuncu ve onuncu sınıfını tamamlamış olmaya tekabül etmektedir. böylece bitirilen okul ile Türk lisesi mezuniyeti arasında bir veya en fazla iki yıllık bir kapsam farkı kalmaktadır. Bu ise çıraklık eğitimi dışında, öğrencinin öğrenim hayatını pratikte sona erdirmektedir. Çünkü öğrencilerin bu tür okullardan sonra yükseköğrenime yol açan bir dikey sisteme girmesi ("abitur", "Fachabitur" yapması, veya "Fachhochschulreife" alması) gerçekten büyük gayret ve beş yıla varan uzun bir zaman gerektirir. Öte yandan Türk sistemine göre lise mezunu olabilmesi ise, bu amaçla Türkiye'ye gitmesine bağlıdır.

Türk öğrencilerin, sonu böylesine kapalı bir okul türünde, yani "Hauptschule" lerde yoğunlaşması sadece bu çocukların öğrenim kapasitelerinin mutlak olarak düşüklüğü ile açıklanamaz. Çünkü Alman Eyaletlerindeki okul sistemlerine göre genellikle öğrenciler, daha dördüncü sınıfı bitirdiklerinde, gelecekle ilgili büyük ölçüde belirleyen okul türlerinden birine girmiş bulunurlar. Bu türün seçiminde ise, başta ailede bilgi ve ilgi noksanlığı olmak üzere öğrencinin elinde olmayan çeşitli faktörler önemli rol oynar.

Öğrencilerin çok küçük yaşta adeta ellerinde olmayan nedenlerle kaybettikleri eğitim şansını yeniden elde etmeleri için Türk eğitim sisteminin de mümkün olan bazı önlemleri alması gerektiği açıktır"

Gerçi bu önlemlerin alınmasından doğrudan sorumlu olan taraf Alman Eğitim Sistemidir, ancak yaklaşık kırk yıldır bünyesinde Türk öğrencileri bulunduran bu sistem gençlerimizin eğitim başarılarının artırılmasında yeterince etkili olamamıştır. Öte taraftan Türkiye'nin Almanya'da oluşan yeni kuşaklardan, anadilini öğrenmesi, ulusal ve kültürel kimliğine sahip olması ve bu çerçevede yaşadığı ülkeye uyum sağlaması gibi çok doğal bir beklentisi vardır.

Ancak Alman eğitim sisteminin seçici ve eleyici niteliği nedeni ile üst öğrenim olanaklarından yoksun bırakılan Türk öğrenciler, bir de aynı sistemin anadiline verilen önemi azaltıcı, kendi köküne ve kültürüne yabancılaştırıcı politikaları karşısında çeşitli önlemler alınmasını kaçınılmaz zorunluluk haline getirmiştir.

İşte Anadolu Üniversitesi'nin adı geçen raporu üzerine, Milli Eğitim Bakanlığı ve Anadolu Üniversitesi yetkililerinin ortak çalışmaları sonucu; Alman eğitim sisteminden gereğince yararlanamayan Türk gençlerinin en azından Türk eğitim sistemi içine alınmaları ve onlara yeni eğitim yollarının açılmasına yönelik bir proje uygulanmaya konulmuştur.

Gerçekleştirilen protokol gereğince 1990-1991 öğretim yılından itibaren yurtdışında dışarıdan lise bitirme programı başlatılmıştır. Bu ilk protokol gereği, programın yürütülmesi önceleri MEB adına Ankara Aydınlikevler Lisesi'ne Anadolu Üniversitesi adına da Açıköğretim Fakültesi Batı Avrupa Bürosu'na verilmiştir. Bu proje dışarıdan lise bitirme yönetmeliğine göre yürütülürken; 1992-1993 öğretim yılından itibaren Türkiye'de Açıköğretim Lisesi, diğer liselere denk bir öğretime başlamıştır.

1990-1991 öğretim yılından beri yurtdışında da uygulanmakta olan Aydınlikevler Lisesi, Yurtdışında Dışarıdan Lise Bitirme Sınavları da bu değişiklik gereğince kaldırılmış, yerine 1995-1996 öğretim yılından itibaren, ek bir protokol ile Açıköğretim Lisesi Yurtdışı Programı uygulamaya konulmuştur. Bu ek protokole göre, Yurtdışında uygulanan programın yürütülmesinden MEB adına Açıköğretim Lisesi Müdürlüğü, Anadolu Üniversitesi adına da Açıköğretim Fakültesi Batı Avrupa Bürosu sorumludur.

Bu iki protokol çerçevesinde yürütülen eğitim hizmeti sonucu 1990-2002 yılları arasında Yurtdışında Lise Bitirme Programlarında; 1999-2000 öğretim yılı ikinci dönemine kadar 533'ü Ankara Aydınlikevler Lisesi, 746'sı AÖL Programı olmak üzere toplam 1279 öğrenci mezun olmuştur. “ Açıköğretim Lisesi Yurtdışı Programı” adıyla yürütülen hizmetin adı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın isteği üzerine 2001-2002 öğretim yılından itibaren “Açıköğretim Lisesi Batı Avrupa Programı” olarak değiştirilmiştir.

AÖL BATI AVRUPA PROGRAMI UYGULAMASI

Açıköğretim Lisesi Batı Avrupa Programına Türkiye' de ortaokulu bitirenler, genel liselerin veya meslek liselerinin ara sınıflarından ayrılanlar veya yurtdışında bunların dengi bir öğrenim görmüş olanlar katılabilirler. (AÖL-YP Kayıt Başvuru Formu, 1999) Örneğin Almanya'da Hauptschule'nin 9., Realschule ve Gymnasium'un 8. sınıfını bitirenler ortaokul mezunu sayılırlar.

Açıköğretim Lisesinden mezun olabilmek için, zorunlu derslerin tümünü başarmak ve toplam kredinin en az 144 olması gereklidir. Buna göre ortaokul mezunu bir kişi 1. dönemden başlar ve normal koşullarda (her dönem girdiği sınavlardan başarılı oldukları takdirde) 5 dönem (2,5 yıl) 144 krediyi tamamlayarak lise diploması alabilir.

Açıköğretim Lisesi Batı Avrupa Programında yer alan zorunlu ve seçmeli derslerin kitapları öğrencilere Köln Bürosu tarafından gönderilir. Öğrenciler bu kitapları çalışarak sınavlara hazırlanırlar. Kitaplar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öngörülen içeriğe göre liselerde kullanılan kitapların uzaktan öğretim tekniğine göre yeniden düzenlenmiş halidir. Daha önce yurtdışında dışarıdan lise bitirme sınavları için hazırlanmış olan bu kitaplar, Açıköğretim Lisesi'nin programında yer alan zorunlu ve seçmeli derslere göre düzenlenmiştir.

Programa ilk kez kayıt yaptıran öğrencilere, ilk iki dönemde sorumlu oldukları tüm derslerin kitapları toplu olarak gönderilir. Daha sonraki yıllarda öğrenci kayıt yenileme sırasında ihtiyacı olan kitapları alır.

AÖL Batı Avrupa Programına kayıt yaptıran öğrenciler her dönemin sonunda belirtilen tarihlerde sınava girerler. Sınavlar merkezi sistemle bir hafta sonunda iki gün arka arkaya (Cumartesi-Pazar) altı oturumda ve çoktan seçmeli test şeklinde yapılır. Sınavlar bilgisayarla 100 üzerinden değerlendirilir, daha sonra bu puanlar nota dönüştürülür.

Sınavların yapılacağı bina ve salonlar ile hangi gün, hangi derslerden sınava girileceğini gösteren sınava giriş belgeleri sınavlardan yaklaşık iki hafta önce öğrencilerin adreslerine posta ile gönderilir. Öğrenciler bu belgede belirtilen yerde, tarihte ve belirtilen derslerden sınava girmek zorundadırlar. Herhangi bir nedenle sınava giremeyen öğrencilere ayrıca ek bir sınav yapılmaz. (Doğan, 2000)

AÇIK İLKÖĞRETİM OKULU BATI AVRUPA PROGRAMI

Uzaktan öğretim teknolojisi ile yurtdışındaki Türklere eğitim ve öğretim hizmetleri sunulmasına ilişkin faaliyetlerin diğer bir örneği olan Açık İlköğretim Okulu Batı Avrupa Programı; Milli Eğitim Bakanlığı ile

Anadolu Üniversitesi arasında imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde 2000-2001 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. Program, Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan, ilköğretim ikinci kademe düzeyinde diploması olmayan ve buldukları ülkenin eğitim sistemine devam etme imkanı kalmayan göçmenlerimize eğitimlerini sürdürme fırsatı sağlamaktadır.

Programa 15 yaşından gün almak kaydıyla ilköğretim birinci kademe düzeyinde veya ikinci kademe okur-yazarlık belgesi olanlar ile ortaokul dışarıdan bitirme sınavlarına devam ederken yarım bırakanlar katılabilmektedir.

Açık İlköğretim Okuluna kayıt yaptıran öğrencilerin ders kitapları posta ile adreslerine gönderilmekte, öğrenciler bu kitaplar üzerinden çalışarak her öğretim yılında I. Ve II. Dönem sınavlarına girmekte. başarısız olunan dersler için Not Yükseltme Sınavları yapılmaktadır. Dönem sınavları ve not yükseltme sınavları, Anadolu Üniversitesi'nin Batı Avrupa sınav merkezlerinde hafta sonunda birbirini izleyen iki günde yapılır. Üç yıl süren eğitimin sonunda başarılı olanlar "Açık İlköğretim Okulu Diploması" alırlar. Bu diplomaya sahip olanlar bir üst eğitim kurumu olan lise ve dengi okullara devam edebilirler.

Batı Avrupa'da bu diplomaya sahip olan öğrencilerin büyük bir kısmı, Açıköğretim Lisesi Batı Avrupa Programı'na kayıt yaptırmaktadır.

SONUÇ

Kitle iletişim araçları sayesinde bugün değişik mekanda ve çok sayıda insana en karmaşık şeyleri dahi anlatmak mümkündür. İletişim kurmak amacıyla yüz yüze gelmek, ancak çok ender durumlarda vazgeçilmez bir koşul olmaktadır. Teknolojinin bu imkanlarından eğitim alanında yararlanmak insanlığın doğal bir hakkı, çağdaş akılcılığın açık bir yoludur.

Uzaktan öğretim yöntemi, bugün özellikle yükseköğrenim talebinin yüksek, kontenjanların az olduğu ülkeler ile gelişmiş pek çok ülkede başarı ile uygulanmaktadır. Bu amaçla öğrenimlerine devam etmek isteyen kişilere değişik alanlarda uzaktan öğretim olanağı sunulmaktadır. İletişim teknolojisinin gelişmesi, eğitim olanaklarının yaygınlaşması da bu hizmetin yaygınlaştırılmasını kolaylaştırmaktadır.

Yeterli sayıda yetişmiş öğretim elemanı eksikliğini hisseden, sınırlı sayıda yükseköğretim kontenjanı ve araştırma olanağına sahip Türk yükseköğretim sistemi içinde yer alan uzaktan öğretim modeli Batı Avrupa'daki göçmenlerimiz açısından da önemli bir gereksinimi karşılamaktadır. Çünkü buldukları ülke eğitim sisteminden yeterince yararlanma imkanına sahip olmayan soydaşlarımız ve vatandaşlarımız 1990'lı yıllarda, Avrupa'da kalıcı olma kararı vermişlerdir. Bu kararı tespit eden birçok araştırma bulunmaktadır. Ayrıca 1987 yılında öğretime başlayan Anadolu Üniversitesi Batı Avrupa Programları ile 28 Şubat 1990'da yayına başlayan TRT-INT yayınları misafir işçi olarak görülen insanlarımızın kalıcı olduğunun, diğer bir tespiti olmuştur.

Kalıcı hale gelen göçmenlerimizin, Avrupa'da kendi dillerinde ilköğretim, lise ve yükseköğretim görme imkanına kavuşmaları; zorunlu nedenlerle öğretim sürecinden ayrılan birinci kuşak ile onların çocuk ve torunlarının niteliğinin artırılmasına yönelik önemli bir katkı olarak değerlendirilmelidir.

Anadolu Üniversitesi tarafından Avrupa ülkelerini kapsayan, ancak nüfus yoğunluğu bakımından Almanya modeli de denilebilen, Batı Avrupa Programları; bu ülkelerde eğitim çağındaki genç nüfusun Türk Eğitim Sistemi'nden yararlanmasına olanak tanıyan bir uygulamadır.

1987 yılında yalnızca yükseköğretim programları adıyla başlayan ve bugün Açıköğretim Lisesi ve Açık İlköğretim Okulu Batı Avrupa Programları ile Türk Yükseköğretim Sistemini, Avrupa'ya taşıyan bu uygulama sonuçları bakımından çok önemlidir.

Bu çalışmada çok genel düzeyde açıklanan bu model, Almanya'daki eğitim süreci çerçevesinde ele alındığında, göçmenlerimize karşı, çoğu zaman ayırıcı, eleyici ve de hükmedici uygulamalara karşı, alternatif bir eğitim şansıdır.

Dışişleri Bakanlığı, Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü, Açıköğretim Fakültesi Dekanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü ve Açıköğretim Lisesi ve Açık İlköğretim Okulu Müdürlüklerinin işbirliği sonucunda oluşan karar ve katkılar ile yürütülen bu modelin, uygulanması ile şu faydalar elde edilmiştir.

1-Gerek Türkiye’de öğretimini yarıda bırakarak yurtdışına gelen, gerekse halen buldukları ülkede çeşitli nedenlerle eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan Türk göçmenler için, yarım kalan öğrenimlerini tamamlama ve eğitim düzeylerini yükseltme yönünden iyi bir fırsat olarak görülmüştür.

2-Almanya örneğinde olduğu gibi, aile ve toplumsal ortam yetersizliği, Almanca eksikliği, sosyal uyumsuzluk vb. olumsuz koşullar nedeniyle, Alman eğitim sistemi içinde yeterince başarılı olamayan, dolayısıyla bir üst öğrenime gitme yolları kapalı veya kısıtlı olan göçmenlere, yüksek öğrenime devam edebilme olanağı sağlanmıştır.

3-Açıköğretim Fakültesi ve Açıköğretim Lisesi öğrencilerine çok kültürlü Avrupa toplumunda Avrupa kültürleri yanında ait olduğu Türk kültürünü de yakından takip etme olanağı sağlanmıştır.

4-Açıköğretim Lisesi Yurtdışı Programı sınavları sonucunda mezun olup, diploma almaya hak kazanan öğrencilere, önceleri başvuru hakkı bile tanımayan Avrupa Üniversitelerinin kapıları açılmış ve öğrencilerin bir bölümü bu sınavların sonucunda Avrupa’nın değişik ülkelerinde üniversite eğitimine devam etme olanağını bulmuşlardır.

5-Yine bu sınavların sonucunda mezun olup ÖSYM sınavlarına müracaat eden öğrencilerin başarı yüzdeleri %95 olup, (Eğitim Fakülteleri yabancı dil bölümlerine kayıt olmalarından dolayı) gerek Türk, gerekse Avrupa Üniversitelerinde eğitimlerini başarı ile devam ettirmektedirler.

Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi aracılığı ile yurtdışında yaşayan Türk göçmenlerine uzaktan öğretim yoluyla çeşitli eğitim-öğretim hizmetlerinin sunulması amacıyla hizmet vermektedir. Üniversitenin Almanya’nın Köln şehrinde kurulu Bürosu, Türkiye’den gönderilen ve mahallinden temin edilen öğretim üyeleri, Akademik danışmanlık merkezleri, İnternet ve bilgi-işlem sistemi ve sınav organizasyonu ile Türkiye Cumhuriyeti’nin Avrupa ülkelerindeki yerleşik başarılı kurumlarından biridir.

KAYNAKÇA

Anadolu Üniversitesi Batı Avrupa Bürosu (1999): “ *AÖL-YP 1999/2000 Öğretim Yılı Kayıt Başvuru Formu Açıklamaları* ”

Atay, Mete “*Alman Okullarındaki Türk Çocukları*” www.tikla.com/egitim/meldung5.html

Aydın, Kazım (2000): “*Türk Öğrencilerin Almanya’daki Genel Konumu*” www.tikla.com/egitim/meldung6.html

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Web Sitesi, “*Dış Ülkelerdeki İşçilerimizi, ülkelere göre vatandaş, işçi ve işsiz sayıları*” <http://www.calisma.gov.tr/>

NRW Rehberi (2000): “*Yurttaşlık Bilgileri*” Ses media und communications GmbH, Bonnerstr. 211, 50968 Köln

Doğan, A. Atilla (1999): “*Almanya’da Türk Üniversitesi Tartışması: Sınır Tanımayan Üniversite*”. Sabah Gazetesi Avrupa Baskısı. 18.12.1999.

Doğan, A. Atilla (2000): “*Almanya’daki Gençlerimizin Eğitim Beklentileri ve Açıköğretim Lisesi Yurtdışı Programı*” Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 10, Sayı 1, Bahar 2000

Hakan, Ayhan (1996): *Uzaktan Öğretim Yöntemiyle Eğitim Veren Anadolu Üniversitesi Fakültelerinin Tanıtımı ve Batı Avrupa Açıköğretim Programlarının Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Ün. Yay. No: 915, AÖF Yay. No: 494.

Özgül, Tahir (1987): “*Uzaktan Öğretim Teknolojisi ile Yurtdışındaki Türklere Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sunulmasına İlişkin Faaliyet ve Proje Raporu*”

Özsinmaz, Metin (2000): “*Alman Okul Sistemi ve Türk Öğrencilerin Başarıları için Koşullar*” Seminer-26.3..2000, Türk Alman İşverenler Derneği (TDU), Köln .

Sağlam Mustafa, *Yurtdışında Dışarıdan Lise Bitirme Programının Değerlendirilmesi*. AÖF yayınları No: 391 Eskişehir: 1994

Statistisches Bundesamt (2000): *Datenreport 1999* Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn.

Stadt Köln (2000): *Schule 1, Anmeldung 2000 (Hauptschule, Realschule, Gymnasium, Gesamtschule)*, Stadt Köln, Der Oberbürgermeister – Schulverwaltungsamt, Köln

T.C Berlin Büyükelçiliği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği (2000) *Almanya’da Yaşayan Vatandaşlarımız Hakkında Bilgiler* (Yayına Hazırlanan 2000 Yılı Raporu)